

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

*Федотова І.В., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Процеси, що відбуваються в сучасному світі і в українському суспільстві, об'єктивно ведуть до необхідності усвідомлення ступеня значущості соціальної відповідальності різними суб'єктами діяльності. Вищій школі в суспільній свідомості традиційно відводиться провідна роль в збереженні, передачі та поширенні знань, створення основи для наукових досліджень і розвитку нових технологій. У сучасних умовах значення вищої освіти незмірно зростає, так як прогрес суспільства ставиться в пряму залежність від якості освіти та кількості освічених людей. Однак соціально-економічні умови, в яких в даний час відбувається модернізація системи освіти, негативним чином впливають на розвиток системи вищої освіти і соціальне благополуччя задіяного в цій сфері персоналу та студентів. Разом з тим, соціальна політика в вузах сьогодні носить пасивний характер, вона реалізується безсистемно, не розроблені відповідні організаційні механізми реалізації.

Спочатку про соціальну відповідальність організацій стали говорити стосовно до сфери бізнесу, тобто про соціальну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності – комерційних організацій. Таким чином, методологічною основою соціальної відповідальності вузу є «концепція соціальної відповідальності бізнесу».

ВНЗ – це важливий соціальний інститут, в якому створюються громадські блага (освітні послуги) і нормативи, зразки поведінки, взаємин у колективі і з зовнішнім середовищем - з зацікавленими сторонами (зовнішніми партнерами, клієнтами, органами влади тощо) [1]. Тут

здійснюється комплекс спільних з органами влади довгострокових програм з розвитку соціальної інфраструктури, збереженню регіональної соціокультурної ідентичності і т.д., багато в чому визначають соціально-економічний устрій регіонального суспільства і країни в цілому.

Традиційно основним напрямком роботи університетів є сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, насамперед через підготовку кадрів і зміцнення потенціалу вузівської науки. Деякі дослідники розглядають соціальну відповідальність в широкому аспекті, як одну з соціальних функцій університету, підкреслюючи тим самим особливий фокус діяльності університетів: орієнтованість на потреби суспільства в цілому і окремих громадян зокрема, в тому числі, що проживають на окремих територіях або об'єднаних в окремі спільноти; активну соціальну позицію університетів щодо своєї території [2]. Зарубіжні системи вищої освіти обґрунтовують необхідність розробки етики «корпоративної соціальної відповідальності» вузів за принципом бізнес-інституцій – так званий «акціонерний» підхід (stakeholder approach), в світлі якого порушується питання про необхідність більш широкого трактування поняття «соціальна місія» університетів. Дана концепція сьогодні покладена в основу при визначенні соціальної відповідальності вищої освіти є ключовим пріоритету національної освітньої політики в деяких зарубіжних країнах [3].

По аналогії з корпоративною соціальною відповідальністю бізнесу, що поділяється залежно від орієнтації на внутрішніх чи зовнішніх стейкхолдерів, пропонується розділяти внутрішню і зовнішню соціальну відповідальність ВНЗ.

Внутрішня соціальна відповідальність ВНЗ орієнтована на персонал (викладачів та інших робітників) та включає безпеку та охорону праці; розвиток та підвищення кваліфікації персоналу; охорону здоров'я і

забезпечення безпечних умов праці; створення привабливих робочих місць, виплата легальних зарплат на рівні, що забезпечує збереження і розвиток людського потенціалу і що є конкурентоспроможними на ринку праці; надання матеріальної допомоги, турбота про ветеранів; формування сильної організаційної культури; забезпечення високої якості освітніх послуг; впровадження ресурсозберігаючих технологій та інше.

Забезпечення соціальних потреб науково-педагогічного персоналу повинно бути орієнтоване на комфорт і забезпеченість фізичних умов праці, отримання можливості для стажувань, підвищення кваліфікації, оволодіння новими технологіями, матеріальна підтримка видання наукових праць і проведення наукових досліджень в цілому.

Саме тому сьогодні у персоналу вищої школи гостро затребувані соціальні програми, пільги і послуги, зумовлені як особливостями життєдіяльності в ринкових умовах, так і специфікою праці.

Зовнішня соціальна відповідальність ВНЗ орієнтована на основних клієнтів – студентів, а також інших зацікавлених сторін. Зовнішня соціальна відповідальність ВНЗ реалізується в двох напрямках: регіоналізація та інтернаціоналізація. Регіоналізація проявляється в тісній співпраці ВНЗ з бізнесом, науковими центрами, суспільством, навчальними закладами та органами влади регіону. Інтернаціоналізація університету полягає в навчанні іноземних громадян, залученні зарубіжних викладачів, в іноземних стажуваннях, студентські обміни, міжнародних дослідженнях, конференціях, грантах і англomовному сайті вузу [4].

Особливу увагу необхідно приділяти організації взаємодії навчальних закладів з підприємствами. Робота з підприємствами-партнерами повинна носити комплексний характер і, крім працевлаштування, включати спільні профорієнтаційні заходи; цільове навчання студентів і учнів; підвищення кваліфікації співробітників

підприємств; участь представників підприємств у навчальному процесі; науково-дослідні роботи; спільні соціально-культурні, спортивні заходи; проекти в області інформаційних технологій та ін. Великі підприємства, як правило, мають серйозну систему залучення та відбору випускників для працевлаштування, в яку кандидати залучаються ще будучи студентами, через виробничу і переддипломну практику. Однак найбільш значимою формою реалізації соціальної відповідальності ВНЗ, приймаючи до уваги специфіку його діяльності, є підготовка соціально-відповідальних фахівців.

Таким чином, соціальна відповідальність для ВНЗ повинна перейти в область невід'ємної частини його стратегії і довготривалої політики. Соціально відповідальна поведінка ВНЗ корисно для довгострокового успіху самого вузу в тій же мірі, що і для суспільства в цілому.

Література:

1. Ниязова М. В. Функции ВУЗа как социально ответственного института / М. В. Ниязова // Проблемы современной экономики. – 2008. – №2 (26). – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1942>.
2. Перфильева О. В. Университет и регион: на пути к реализации третьей функции/О.В.Перфильева // Вестник международных организаций: образование, наука, новая экономика. – 2011. – № 1. – С. 133-144.
3. Вахштайн В. С. Система образования Финляндии: успехи школьного обучения и «третья роль» университетов / В. С. Вахштайн / под ред. М.В. Ларионовой. М.: Изд. дом «ГУВШЭ», 2005. – 152 с.
4. Лавров А. А. Интернационализация образования как направление реализации социальной ответственности учебных заведений / А. А. Лавров, Н. Р. Степанова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 5. – Режим доступа: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6929>.